EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

17. detsember 2009 *

Kohtuasjas C-197/09 RX-II,

mille ese on Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu (apellatsioonikoda) 6. mai 2009. aasta otsuse kohtuasjas T-12/08 P: M *vs.* Euroopa Ravimiamet uuesti läbivaatamine menetluses

M

versus

Euroopa Ravimiamet,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees K. Lenaerts, kohtunikud E. Juhász, G. Arestis, T. von Danwitz (ettekandja) ja D. Šváby,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

kohtujurist: J. Mazák,
kohtusekretär: R. Grass,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– M, esindajad: *avocat* S. Orlandi, *avocat* J.-N. Louis ja *avocat* E. Marchal,

– Euroopa Ravimiamet, esindajad: V. Salvatore ja N. Rampal Olmedo,

– Itaalia valitsus, esindaja: G. Palmieri, keda abistas *avvocato dello Stato* G. Aiello,

– Poola valitsus, esindaja: M. Dowgielewicz,

– Euroopa Parlament, esindajad: E. Perillo, M. Gómez-Leal ja L. Visaggio,

– Euroopa Liidu Nõukogu, esindajad: C. Fekete ja M. Bauer,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindajad: J. Currall ja D. Martin,

arvestades EÜ artikli 225 lõike 2 teist lõiku,

arvestades Euroopa Kohtu põhikirja artikleid 62a ja 62b,

olles ära kuulanud kohtujuristi,

on teinud järgmise

otsuse

1 Käesoleva menetluse ese on Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu (apellatsioonikoda) 6. mai 2009. aasta otsuse kohtuasjas T-12/08 P: M *vs.* Euroopa Ravimiamet (edaspidi „6. mai 2009. aasta kohtuotsus") uuesti läbivaatamine; kõnealuse otsusega Esimese Astme Kohus esiteks tühistas Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtu (esimene koda) 19. oktoobri 2007. aasta määruse kohtuasjas F-23/07: M *vs.* Euroopa Ravimiamet (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) ja Euroopa Ravimiameti 25. oktoobri 2006. aasta otsuse osas, milles jäetakse rahuldamata M-i 8. augusti 2006. aasta taotlus pöörduda oma juhtumiga töövõimetuskomitee poole (edaspidi „25. oktoobri 2006. aasta otsus"), ning teiseks mõistis Euroopa Ravimiametilt hageja kasuks välja hüvitise 3 000 eurot.

2 Uuesti läbivaatamine puudutab küsimust, kas 6. mai 2009. aasta kohtuotsus mõjutab ühenduse õiguse ühtsust või järjepidevust seeläbi, et Esimese Astme Kohus tõlgendas selles otsuses apellatsioonikohtuna mõistet „menetlusstaadium lubab teha asja suhtes otsuse" Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 ja nimetatud põhikirja lisa artikli 13 lõike 1 tähenduses viisil, mis võimaldas tal kohtuasja arutada ja teha selles sisulise otsuse, hoolimata asjaolust, et talle esitatud apellatsioonkaebus piirdus üksnes küsimusega, kuidas esimeses astmes käsitleti vastuvõetamatuse vastuväidet, ning et vaidluse selle aspekti osas, mida Esimese Astme Kohus arutas, ei olnud toimunud võistlevat menetlust ei Esimese Astme Kohtus ega Avaliku Teenistuse Kohtus kui esimeses kohtuastmes.

Õiguslik raamistik

3 Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 esimene lõik näeb ette:

„Kui apellatsioonkaebus on põhjendatud, tühistab Euroopa Kohus Esimese Astme Kohtu otsuse. Ta võib ise teha asja suhtes lõpliku kohtuotsuse, kui menetlusstaadium lubab, või suunata asja tagasi Esimese Astme Kohtusse otsustamiseks."

4 Nimetatud põhikirja lisa artikli 13 lõige 1 sätestab:

„Kui apellatsioonkaebus on põhjendatud, tühistab Esimese Astme Kohus Avaliku Teenistuse Kohtu otsuse ning teeb ise antud küsimuses otsuse. Esimese Astme Kohus suunab asja kohtuotsuse tegemiseks tagasi Avaliku Teenistuse Kohtusse, kui Esimese Astme Kohtul ei ole võimalik otsust teha."

Kohtuasja taust

5 6. mai 2009. aasta kohtuotsusest nähtub, et M, kes töötas ajutise teenistujana Euroopa Ravimiametis alates 1996. aasta oktoobrist, sai 2005. aasta märtsis tööõnnetuses vigastada ning jäi sellest ajast haiguspuhkusele. Tema leping Euroopa Ravimiametiga lõppes 15. oktoobril 2006, sest seda ei pikendatud.

6 17. veebruaril 2006 taotles M töövõimetuskomitee moodustamist, millest Euroopa Ravimiamet oma 31. märtsi 2006. aasta kirjas keeldus. M esitas 3. juulil 2006 selle keeldumise peale vaide, mis jäeti rahuldamata 25. oktoobri 2006. aasta otsusega.

7 Vahepeal esitas M 8. augustil 2006 uue töövõimetuskomitee moodustamise taotluse, millele lisas arst W väljastatud arstitõendi.

8 M palus oma 21. novembri 2006. aasta kirjas Euroopa Ravimiametil täpsustada, kas 25. oktoobri 2006. aasta otsus, millega kinnitati töövõimetuskomitee poole pöördumise võimaldamisest keeldumise otsus, kujutas endast 8. augusti 2006. aasta taotluse rahuldamata jätmise otsust.

9 Euroopa Ravimiamet teatas M-ile 29. novembri 2006. aasta kirjas, et ta leidis 25. oktoobri 2006. aasta otsuses nõuetekohaselt, et 8. augusti 2006. aasta taotlust ei saa käsitada uue taotlusena Euroopa ühenduste personalieeskirjade artikli 59 lõike 4 tähenduses ning et see tuleb seega nimetatud otsuses märgitud põhjustel rahuldamata jätta.

10 25. jaanuaril 2007 esitas M vaide, millega taotles 25. oktoobri 2006. aasta otsuse tagasivõtmist osas, milles jäeti rahuldamata tema 8. augusti 2006. aasta taotlus. Järgmisel päeval saatis ta Euroopa Ravimiametile lisaks oma varalise ja mittevaralise kahju hüvitamise taotluse.

11 Euroopa Ravimiamet jättis 31. jaanuari 2007. aasta kirjas nimetatud vaide ja taotluse rahuldamata.

12 M esitas 19. märtsil 2007 Avaliku Teenistuse Kohtule hagi, milles taotles esiteks 25. oktoobri 2006. aasta otsuse tühistamist ja teiseks, et Euroopa Ravimiametit kohustataks ametialaste eksimuste eest maksma kahjuhüvitisena 100 000 eurot.

13 Euroopa Ravimiamet esitas nimetatud hagile eraldi dokumendiga vastuvõetamatuse vastuväite Esimese Astme Kohtu kodukorra – mida nõukogu 2. novembri 2004. aasta otsuse 2004/752/EÜ, Euratom, millega asutatakse Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohus (ELT L 333, lk 7), artikli 3 lõike 4 alusel kohaldatakse *mutatis mutandis* Avaliku Teenistuse Kohtule kuni nimetatud kohtu enda kodukorra jõustumiseni, mis toimus 1. novembril 2007 – artikli 114 lõike 1 alusel.

14 Artiklit 114 kohaldades jättis Avaliku Teenistuse Kohus eespool viidatud määrusega kohtuasjas M *vs.* Euroopa Ravimiamet hagi täies ulatuses vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata, alustamata suulist menetlust ja liitmata vastuvõetamatuse vastuväidet põhikohtuasjaga.

15 Avaliku Teenistuse Kohus leidis, et need tühistamisnõuded, mis olid esitatud 25. oktoobri 2006. aasta otsuse kui otsuse peale, millega jäeti rahuldamata M-i 8. augusti 2006. aasta taotlus, on vastuvõetamatud, kuna nimetatud otsust tuleb pidada üksnes Euroopa Ravimiameti 31. märtsi 2006. aasta kirjas sisaldunud otsuse kinnituseks ning kuna selle otsuse vastu esitatud nõuded oli Avaliku Teenistuse

Kohus oma 20. aprilli 2007. aasta määruses F-13/07: L *vs.* Euroopa Ravimiamet (kohtulahendite kogumikus veel avaldamata) tunnistanud eelneva vaide hilinemise tõttu vastuvõetamatuks.

16 Avaliku Teenistuse Kohus jättis vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata ka hüvitisnõuded, kuna need on nimelt tihedalt seotud varem uuritud tühistamisnõuetega.

Esimese Astme Kohtule esitatud apellatsioonkaebus ja 6. mai 2009. aasta kohtuotsus

17 M palus eelviidatud kohtumääruse M *vs.* Euroopa Ravimiamet peale esitatud apellatsioonkaebuses Esimese Astme Kohtul lisaks selle määruse tühistamisele ka teha asjas sisulise otsuse. Euroopa Ravimiamet taotles selle apellatsioonkaebuse läbi vaatamata jätmist ilmselge põhjendamatuse tõttu, piirdudes seejuures oma argumentides M-i hagi vastuvõetamatusega.

18 Esimese Astme Kohus, pärast seda kui ta oli rahuldanud M-i taotluse olla ära kuulatud suulises menetluses, tühistas 6. mai 2009. aasta otsusega eespool viidatud kohtumääruse M *vs.* Euroopa Ravimiamet, leides, et nimetatud määrusega on rikutud õigusnormi, kuna selles tunnistati vastuvõetamatuks M-i tühistamis- ja hüvitisnõuded.

19 Leides, et asjas on võimalik teha otsus Euroopa Kohtu põhikirja lisa artikli 13 lõike 1 tähenduses, tegi Esimese Astme Kohus seejärel ise asjas otsuse. Ta tunnistas tühistamisnõuded vastuvõetavaks ja põhjendatuks ning tühistas 25. oktoobri 2006. aasta otsuse. Ühtlasi tunnistas ta vastuvõetavaks M-i hüvitisnõuded ning mõistis Euroopa Ravimiametilt välja hüvitise 3000 eurot M-i mittevaralise kahju hüvitamiseks.

20 Sellega seoses märkis Esimese Astme Kohus 6. mai 2009. aasta otsuse punktis 100, et M väitis oma hagiavalduses Avaliku Teenistuse Kohtule, et Euroopa Ravimiamet seadis ta hirmutavasse ja ebakindlasse olukorda, kuna keeldus jätkuvalt alustamast töövõimetuse tuvastamise menetlust. Esimese Astme Kohus tuvastas nimetatud otsuse punktis 104, et käesoleval juhul on M kandnud mittevaralist kahju, mida ei saa täielikult hüvitada 25. oktoobri 2006. aasta otsuse tühistamisega.

Menetlus Euroopa Kohtus

21 Peakohtujuristi ettepaneku põhjal vaadata 6. mai 2009. aasta kohtuotsus uuesti läbi otsustas Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 123b ette nähtud erikoda 24. juuni 2009. aasta otsuses C-197/09 RX (vt C-197/09 RX-II, EKL 2009, lk I-12033, edaspidi „Euroopa Kohtu 24. juuni 2009. aasta otsus"), et nimetatud otsus tuleb uuesti läbi vaadata ja et uuesti läbivaatamine puudutab küsimust, kas Esimese Astme Kohtu 6. mai 2009. aasta otsus mõjutab ühenduse õiguse ühtsust või järjepidevust seeläbi, et Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohus tõlgendas apellatsioonikohtuna mõistet „menetlusstaadium lubab teha asja suhtes otsuse" Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 ja põhikirja lisa artikli 13 lõike 1 tähenduses viisil, mis võimaldas tal kohtuasja arutada ja teha selles sisulise otsuse, hoolimata asjaolust, et talle esitatud apellatsioonkaebus piirdus üksnes küsimusega, kuidas esimeses astmes käsitleti vastuvõetamatuse vastuväidet, ning et vaidluse selle aspekti osas, mida Esimese Astme Kohus arutas, ei olnud toimunud võistlevat menetlust ei Esimese Astme Kohtus ega Euroopa Ühenduste Avaliku Teenistuse Kohtus kui esimese astme kohtus.

22 Esimese Astme Kohus rahuldas tegelikult sisulises küsimuses osaliselt M-i väidetud kahju hüvitamise taotluse, kuigi ühelt poolt ei võimaldanud Avaliku Teenistuse Kohtus käsitletud menetlusküsimus selles kohtus võistleva menetluse – kirjaliku või suulise – kasutamist sisulistes küsimustes ning teiselt poolt ei nähtu, et selline menetlus oleks aset leidnud Esimese Astme Kohtus. Seega valitseb tõsine ühenduse õiguse ühtsuse ja järjepidevuse mõjutamise oht, kuna 6. mai 2009. aasta kohtuotsuses tehti sisuline otsus M-i väidetud mittevaralise kahju hüvitamise nõude kohta.

23 Seoses uuesti läbivaatamise menetluse esemega määratleti Euroopa Kohtu 24. juuni 2009. aasta otsuses kolm täpsemat küsimust, mida tuleb hinnata. Esimese küsimuse raames tuleb uurida, mida mõista „menetlusstaadium lubab teha asja suhtes otsuse" all Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 ja nimetatud põhikirja lisa artikli 13 lõike 1 tähenduses, kui esimeses kohtuastmes – käesoleval juhul Avaliku Teenistuse Kohtus – on kostja taotlenud kohtult otsuse tegemist vastuvõetamatuse vastuväite kohta asja sisuliselt arutamata ning kui apellatsioonikohus – käesoleval juhul Esimese Astme Kohus – tühistab esimeses astmes tehtud kohtumääruse, milles on nimetatud vastuvõetamatuse vastuväide rahuldatud.

24 Teise küsimuse raames tuleb uurida, kas see asjaolu, et apellatsioonikohus – käesoleval juhul Esimese Astme Kohus – on pärast seda, kui ta tühistas nimetatud kohtumääruse ja tunnistas hagi, eeskätt selles esitatud hüvitisnõuded vastuvõetavaks, teinud sisulise otsuse hageja väidetava mittevaralise kahju hüvitamise nõude osas, kuigi selles osas ei ole toimunud esimeses kohtuastmes – käesoleval juhul Avaliku Teenistuse Kohtus – kirjalikku ega suulist võistlevat menetlust, ning asjaolu, et nähtavasti ei ole sellist vaidlust toimunud apellatsioonikohtus, kujutavad endast nende nõuete rikkumist, mis on seotud õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele, eeskätt kaitseõiguste tagamise nõude rikkumist.

25 Juhul kui tuvastatakse, et 6. mai 2009. aasta kohtuotsus rikub Euroopa Kohtu põhikirja artiklit 61 ja põhikirja lisa artikli 13 lõiget 1 ja/või rikub nõudeid, mis on seotud õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele, eeskätt kaitseõiguste tagamise nõuet, tuleb uurida, kas ja – vajaduse korral – mil määral mõjutab see kohtuotsus ühenduse õiguse ühtsust ja järjepidevust.

Uuesti läbivaatamise menetluse esemeks olevad küsimused

26 Kõigepealt tuleb märkida, et Euroopa Kohtu 24. juuni 2009. aasta otsusest, eeskätt selle punktidest 17 ja 20 nähtub, et uuesti läbivaatamine puudutab üksnes Euroopa Ravimiametilt hageja kasuks 3 000 euro suuruse hüvitise väljamõistmist väidetava mittevaralise kahju hüvitamiseks. Seevastu 25. oktoobri 2006. aasta otsuse tühistamine

ja hagi ülejäänud osas rahuldamata jätmine ei ole käesoleva menetluse ese. Kõnealune uuesti läbivaatamise menetlus kujutab endast objektiivset kontrollimenetlust, mida ei mõjuta poolte mis tahes algatused.

27 M väitis oma Euroopa Kohtule esitatud kirjalikes märkustes, et Esimese Astme Kohus kohaldas mõistet „menetlusstaadium lubab teha asja suhtes otsuse" õigesti ning ei mõjutanud ei ühenduse õiguse ühtsust ega järjepidevust ega rikkunud kaitseõigusi ja võistlevuse põhimõtet. Kõik teised Euroopa Kohtule märkusi esitanud huvitatud isikud tegid seevastu sisuliselt ettepaneku anda Euroopa Kohtu 24. juuni 2009. aasta otsuses tõstatatud põhiküsimusele jaatav vastus.

Mõiste „menetlusstaadium lubab teha asja suhtes otsuse"

28 Uurida tuleb küsimust, kas ja mil määral on asi sellises menetlusstaadiumis, et apellatsioonikohus saab teha asja suhtes otsuse, kui esimeses kohtuastmes on kostja vastuvõetamatuse vastuväide rahuldatud asja sisuliselt arutamata ning kui selle otsuse peale esitatud apellatsioonkaebus osutub põhjendatuks.

29 Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast tuleneb, et asi ei ole põhimõtteliselt sellises menetlusstaadiumis, mis lubab teha otsuse Esimese Astme Kohtule esitatud hagi sisu suhtes, siis kui Esimese Astme Kohus on – rahuldades vastuvõetamatuse vastuväite ilma seda põhikohtuasjaga liitmata – jätnud hagi vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata (vt 16. juuni 1994. aasta otsus kohtuasjas C-39/93 P: SFEI jt *vs.* komisjon, EKL 1994, lk I-2681, punkt 38; 10. jaanuari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-480/99 P: Plant jt *vs.* komisjon ja South Wales Small Mines, EKL 2002, lk I-265, punkt 57; 15. mai 2003. aasta otsus kohtuasjas C-193/01 P: Pitsiorlas *vs.* nõukogu ja EKP, EKL 2003, lk I-4837, punkt 32; 18. jaanuari 2007. aasta otsus kohtuasjas C-229/05 P: PKK ja KNK *vs.* nõukogu, EKL 2007, lk I-439, punktid 91 ja 123; 17. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-521/06 P: Athinaïki Techniki *vs.* komisjon, EKL 2008, lk I-5829, punkt 66, ja 9. juuli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-319/07 P: 3F *vs.* komisjon, EKL 2009, lk I-5963, punkt 98).

30 Teatud tingimustel on siiski võimalik teha otsus hagi sisu suhtes, kuigi menetlus esimeses astmes piirdus vastuvõetamatuse vastuväitega, mille Esimese Astme Kohus rahuldas. See võib ühelt poolt olla nii näiteks juhul, kui vaidlustatud kohtuotsuse või -määruse tühistamine sisaldab paratamatult teatavat lahendust käsitletava hagi sisu osas (vt selle kohta 25. mai 2000. aasta otsus kohtuasjas C-359/98 P: Ca' Pasta *vs.* komisjon, EKL 2000, lk I-3977, punktid 32–36 ja 39), või teiselt poolt siis, kui tühistamishagi sisuline hindamine põhineb poolte argumentidel, mille pooled on esitanud apellatsioonkaebuse raames pärast esimese kohtuastme argumentatsiooni (vt selle kohta 11. jaanuari 2001. aasta otsus kohtuasjas C-389/98 P: Gevaert *vs.* komisjon, EKL 2001, lk I-65, punktid 27–30, 34, 35 ja 52–58, ja 11. jaanuari 2001. aasta otsus kohtuasjas C-459/98 P: Martínez del Peral Cagigal *vs.* komisjon, EKL 2001, lk I-135, punktid 29, 34 ja 48–54).

31 Käesoleval juhul ei esinenud selliseid erilisi asjaolusid, mis oleksid võimaldanud Esimese Astme Kohtul teha ise sisuline otsus hagi suhtes, millega taotletakse väidetava mittevaralise kahju hüvitamist.

32 Esiteks ei tulene väidetava mittevaralise kahju eest hüvitise saamise õigus otse vaidlustatud kohtumääruse õigusvastasusest ega ka vaidlusaluse akti õigusvastasusest. Ühelt poolt ei ole hüvitisnõuete põhjendatuse hindamise keskmes olevad asjaolud sisult identsed nende asjaoludega, mis on selle analüüsi keskmes, mis käsitleb õigusnormi rikkumise esinemist eespool viidatud kohtumääruses M *vs.* Euroopa Ravimiamet ja hagi vastuvõetavust, ning teiselt poolt, nagu märgib Esimese Astme Kohus 6. mai 2009. aasta otsuse punktis 103, võib selle akti tühistamine ise olla nimetatud mittevaralise kahju hüvitiseks.

33 Teiseks ei ole hüvitisnõuete põhjendatust arutatud Avaliku Teenistuse Kohtu menetluses ning Avaliku Teenistuse Kohus ei hinnanud neid eespool viidatud määruses M *vs.* Euroopa Ravimiamet, kuna määrus käsitleb vaid vastuvõetamatuse vastuväidet.

34 Seega tähendab see, et Esimese Astme Kohus tegi otsuse M-i väidetud mittevaralise kahju hüvitamise nõude osas, et nimetatud kohus kaldus kõrvale Euroopa Kohtu praktikast, mis käsitleb tingimusi, mille olemasolu on vajalik, et asja saaks käsitada Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 tähenduses sellises menetlusstaadiumis olevana, mis lubab teha asjas otsuse, kui kostja on esimeses kohtuastmes taotlenud otsuse tegemist vastuvõetamatuse vastuväite osas asja sisuliselt arutamata ning kui see kohus on nimetatud vastuvõetamatuse vastuväite rahuldanud.

35 Euroopa Kohtu põhikirja lisa artikli 13 lõige 1, mis reguleerib Esimese Astme Kohtu otsust põhjendatud apellatsioonkaebuse korral, ei ole küll täielikult samasuguse sõnastusega kui nimetatud põhikirja artikli 61 esimene lõik, mis on Euroopa Kohtu suhtes kohaldatav säte. Kui aga tegemist on sellise menetlusliku olukorraga nagu käesoleval juhul, tuleb nende sätete kohaldamisel tõlgendada mõistet „menetlusstaadium lubab teha asja suhtes otsuse" ühesuguselt, sõltumata sellest, et erinevalt artikli 13 lõikest 1 annab artikkel 61 Euroopa Kohtule kaalutlusruumi, mis võimaldab tal saata asja, mille suhtes menetlusstaadium lubab teha otsuse, tagasi esimesse kohtuastmesse.

36 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt piirdub Euroopa Kohus käesoleva kohtuasjaga sarnasel juhul, kus esimeses kohtuastmes on jäetud hagi ekslikult vastuvõetamatuse tõttu läbi vaatamata ning vastuvõetamatuse vastuväide on rahuldatud ilma seda põhikohtuasjaga liitmata, tuvastamisega, et asi ei ole sellises menetlusstaadiumis, mis lubaks teha asja suhtes sisulise otsuse, ja saadab asja tagasi nimetatud kohtule, ilma et ta kasutaks selles osas mingit kaalutlusõigust (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused SFEI jt *vs.* komisjon, punkt 38; Plant jt *vs.* komisjon ja South Wales Small Mines, punkt 57; Pitsiorlas *vs.* nõukogu ja EKP, punkt 32; PKK ja KNK *vs.* nõukogu, punktid 91 ja 123; Athinaïki Techniki *vs.* komisjon, punkt 66, ja 3F *vs.* komisjon, punkt 98).

37 Eeltoodust tuleneb, et Esimese Astme Kohus tõlgendas ebaõigesti mõistet „menetlusstaadium lubab teha asja suhtes otsuse" Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu ja nimetatud põhikirja lisa artikli 13 lõike 1 tähenduses ning rikkus viimati nimetatud sätet, leides, et käesoleval juhul võimaldas menetlusstaadium teha otsuse M-i väidetava mittevaralise kahju hüvitamise nõuete suhtes.

Nõuded, mis on seotud õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele, eeskätt kaitseõiguste tagamist puudutav nõue

38 Uurida tuleb seda, kas Esimese Astme Kohus – sõltumata käesoleva kohtuotsuse punktis 37 tuvastatud õigusnormi rikkumisest – rikkus hageja väidetava mittevaralise kahju hüvitamise nõude suhtes sisulist otsust tehes nõudeid, mis on seotud õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele, eeskätt kaitseõiguste tagamist puudutavat nõuet.

39 Euroopa Kohtu praktika kohaselt on kaitseõigustel õiglase kohtuliku arutamise korraldamise ja kulgemise juures äärmiselt tähtis roll (vt selle kohta 21. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-462/98 P: Mediocurso *vs.* komisjon, EKL 2000, lk I-7183, punkt 36; 8. mai 2008. aasta otsus kohtuasjas C-14/07: Weiss und Partner, EKL 2008, lk I-3367, punkt 47, ja 2. aprilli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-394/07: Gambazzi, EKL 2009, lk I-2563, punkt 28).

40 Kaitseõiguste hulka kuulub võistlevuse põhimõte (vt 10. juuli 2008. aasta otsus kohtuasjas C-413/06 P: Bertelsmann ja Sony Corporation of America *vs.* Impala, EKL 2008, lk I-4951, punkt 61, ja 2. detsembri 2009. aasta otsus kohtuasjas C-89/08 P: komisjon *vs.* Iirimaa jt, EKL 2009, lk I-11245, punkt 50).

41 See põhimõte on kohaldatav kõikidele menetlustele, mille tulemusel võib ühenduse institutsioon võtta vastu otsuse, mis puudutab märgatavalt isiku huve (vt 10. juuli 2001. aasta otsus kohtuasjas C-315/99 P: Ismeri Europa *vs.* kontrollikoda, EKL 2001, lk I-5281, punkt 28, ja eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Iirimaa, punkt 50). See sisaldab endas üldiselt menetluse poolte õigust võtta seisukoht kõigi asjaolude ja dokumentide suhtes, millel kohtuotsus põhineb, vaielda kohtus esitatud tõendite ja märkuste ning kohtu omal algatusel tõstatatud õiguslike väidete üle, millele kohus kavatseb oma otsuses tugineda (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Iirimaa jt, punktid 52 ja 55). Et täita nõudeid, mis on seotud õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele, on nimelt oluline, et pooled saaksid võistlevalt vaielda nii faktiliste kui ka õiguslike asjaolude üle, mis on menetluse tulemuse suhtes määravad (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Iirimaa jt, punkt 56).

42 Ühenduste kohtud tagavad, et neis toimuvates menetlustes järgitakse võistlevuse põhimõtet ja et nad järgivad seda ka ise (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Iirimaa jt, punktid 51 ja 54). Võistlevuse põhimõttest peab kasu saama iga pool ühenduste kohtus toimuvas menetluses, sõltumata selle isiku õiguslikust seisundist. Järelikult võivad sellele tugineda ka ühenduse institutsioonid, kui nad on niisuguse menetluse pooleks (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Iirimaa jt, punkt 53).

43 Seega tuleb uurida, kas käesoleval juhul oli Euroopa Ravimiametil menetluse käigus võimalus esitada oma märkused M-i hüvitisnõuete põhjendatuse kohta.

44 Selles osas tuleb märkida, et Avaliku Teenistuse Kohtus toimunud vaidlus ja nimetatud kohtu hinnang puudutasid üksnes M-i hagi vastuvõetavust ja selle hagi aluseks olevaid nõudeid, kuna Avaliku Teenistuse Kohus rahuldas Euroopa Ravimiameti Esimese Astme Kohtu kodukorra artikli 114 kohaselt esitatud vastuvõetamatuse vastuväite ilma asja sisuliselt arutamata ja suulist menetlust alustamata.

45 Lisaks ei nähtu Esimese Astme Kohtus toimunud apellatsioonimenetluses poolte esitatud kirjalikest avaldustest, et Euroopa Ravimiamet oleks võtnud seisukoha M-i hüvitisnõuete põhjendatuse suhtes. Esimese Astme Kohtus 23. jaanuaril 2009 toimunud kohtuistungi protokoll ega 6. mai 2009. aasta kohtuotsus ei sisalda muu hulgas viidet selle kohta, et nimetatud kohtuistungil oleks arutatud küsimusi, kas M-il on õigus saada mittevaralise kahju eest hüvitist või milline on selle õiguse täpne ulatus.

46 Lisaks sellele ei asendanud Esimese Astme Kohus ainult põhjendusi, vaid muutis Euroopa Ravimiametilt hüvitist välja mõistes hagi tulemust kostja kahjuks.

47 Seega tekib esiteks küsimus, kas on võimalik panna vastutus nimetatud nõuete suhtes seisukoha võtmata jätmise ja võistleva vaidluse puudumise eest Euroopa Ravimiametile, kuna viimane otsustas vabatahtlikult piirduda mõlemas kohtuastmes enda kaitsmisel üksnes vastuvõetamatuse küsimustega ja seega loobus tahtlikult enda huve sisulistes küsimustes kaitsmast.

48 Vastuvõetamatuse vastuväide, mis on sätestatud nii Euroopa Kohtu kodukorra artiklis 91 kui Esimese Astme Kohtu kodukorra artiklis 114 kui menetlusküsimus, võimaldab menetlusökonoomia kaalutlustel esmalt arutamisel ja hindamisel piirduda küsimusega, kas asjaomane hagi on vastuvõetav. See menetlusküsimus võimaldab seega vältida seda, et poolte avaldused ja kohtu hinnang käsitlevad sisulisi küsimusi, kuigi hagi on vastuvõetamatu.

49 Kui hagi tunnistatakse aga vastuvõetamatuse vastuväite rahuldamata jätmise raames vastuvõetavaks või kui nimetatud vastuväide liidetakse põhikohtuasjaga, siis peab teises faasis järgnema hagi sisuline arutamine. Eespool mainitud sätted näevad sõnaselgelt ette, et president määrab uued tähtajad kohtuasja menetluse jätkamiseks, kui taotlus lahendada vastuvõetamatuse vastuväide jäetakse rahuldamata või liidetakse põhikohtuasjaga.

50 Vastuvõetamatuse vastuväidet reguleerivate õigusnormide mõttega ei oleks kooskõlas see, kui kostjat, kes esitab sellise vastuväite, kohustataks igaks juhuks esitama samal ajal või – kui ta on võitnud esimeses astmes – vastuses apellatsioonkaebusele oma argumendid vaidluse sisu suhtes.

51 Seetõttu ei saa Euroopa Ravimiametile ette heita seda, et ta vabatahtlikult jättis esitamata oma argumendid hüvitisnõuete põhjendatuse kohta.

52 Teiseks tekib küsimus, kas Esimese Astme Kohtu toimimisviisi saab õigustada sellega, et menetlus ei saanud ka ilma kõnealuse eeskirjade eiramiseta tuua kaasa teistsugust tulemust, mistõttu võistlevuse põhimõtte järgimata jätmine ei saanud mõjutada 6. mai 2009. aasta kohtuotsuse sisu ega kahjustanud Euroopa Ravimiameti huve (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Ismeri Europa *vs.* kontrollikoda, punktid 33–35; 24. septembri 2002. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-74/00 P ja C-75/00 P: Falck ja Acciaierie di Bolzano *vs.* komisjon, EKL 2002, lk I-7869, punkt 70, ja eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Iirimaa jt, punkt 61).

53 Esimese Astme Kohtu hinnangu kohaselt põhjustas 25. oktoobri 2006. aasta otsus M-ile mittevaralise kahju, mida ei saa täielikult hüvitada selle otsuse tühistamisega, mistõttu tuli M-ile määrata hüvitis 3 000 eurot, kusjuures see summa määrati kindlaks õigluse kriteeriumide alusel (vt selle kohta eelkõige Euroopa Kohtu 1. märtsi 1962. aasta otsus kohtuasjas 25/60: De Bruyn *vs.* assamblee, EKL 1962, lk 39, 60; 13. aprilli 1978. aasta otsus kohtuasjas 75/77: Mollet *vs.* komisjon, EKL 1978, lk 897, punkt 29, ja 21. veebruari 2008. aasta otsus kohtuasjas C-348/06 P: komisjon *vs.* Girardot, EKL 2008, lk I-833, punkt 58, ja Esimese Astme Kohtu 24. septembri 2008. aasta otsus kohtuasjas T-412/05: M *vs.* ombudsman, punkt 158). Järelikult põhineb see analüüs tegelikul hindamisel, mida sai vaidlustada.

54 Seega ei saa välistada, et Esimese Astme Kohtu hinnang oleks võinud olla teistsugune, kui Euroopa Ravimiametile oleks antud võimalus esitada oma märkused hüvitisnõuete suhtes; võistlevuse põhimõtte austamine oleks järelikult saanud mõjutada 6. mai 2009. aasta kohtuotsuse sisu.

55 Kolmandaks ja viimasena ei saa Esimese Astme Kohtu toimimisviisi vastupidi M-i kirjalikes märkustes esitatud väidetele õigustada ka täieliku pädevusega, mis on Euroopa ühenduste ametnike personalieeskirjade artikli 91 lõikes 1 sätestatud Euroopa ühenduste ja personalieeskirjadega hõlmatud isikute vaheliste rahaliste vaidluste puhul.

56 Euroopa Kohtu praktika kohaselt paneb see pädevus ühenduste kohtule ülesande lahendada tema menetluses olevad vaidlused lõplikult (vt 18. detsembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-135/06 P: Weißenfels *vs.* parlament, EKL 2007, lk I-12041, punkt 67). See annab kohtule võimaluse – isegi kui sellel eesmärgil ei ole esitatud nõuetekohast taotlust – mõista lisaks tühistamisele omal algatusel kostjalt ametialaste eksimuste eest välja hüvitis mittevaralise kahju hüvitamiseks (vt selle kohta 16. detsembri 1960. aasta otsus kohtuasjas 44/59: Fiddelaar *vs.* komisjon, EKL 1960, lk 1077, 1093; 9. juuli 1970. aasta otsus kohtuasjas 23/69: Fiehn *vs.* komisjon, EKL 1970, lk 547, punkt 17, ja 27. oktoobri 1987. aasta otsus liidetud kohtuasjades 176/86 ja 177/86: Houyoux ja Guery *vs.* komisjon, EKL 1987, lk 4333, punkt 16).

57 Ühenduste kohus ei saa siiski põhimõtteliselt tugineda oma otsuses omal algatusel tõstatatud õigusväitele – isegi kui see on avalikul huvil põhinev väide –, ilma et ta oleks enne kutsunud pooli esitama selle väite kohta oma märkusi (vt eespool viidatud kohtuotsus komisjon *vs.* Iirimaa jt, punkt 57).

58 Järelikult ei saa ühenduste kohtutele ühenduse institutsioonide ja nende teenistujate vahelistes rahalistes vaidlustes antud täielikku pädevust käsitada nii, et see annab neile kohtutele õiguse mitte järgida niisuguses vaidluses – eeskätt sellises olukorras nagu käesoleval juhul kõne all olev – võistlevuse põhimõttega seotud menetluseeskirju. Peale selle tuleb rõhutada, et Esimese Astme Kohus ei tuginenud käesoleval juhul sellele pädevusele.

59 Eeltoodust tuleneb, et käesoleval juhul ei andnud Esimese Astme Kohus Euroopa Ravimiametile võimalust tõhusalt väljendada oma seisukohta hüvitisnõuete põhjendatuse osas ja järelikult rikkus nimetatud kohus võistlevuse põhimõtet, mis tuleneb õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele seotud nõuetest.

Mõju ühenduse õiguse ühtsusele või järjepidevusele

60 Kuna Esimese Astme Kohus tõlgendas ühelt poolt 6. mai 2009. aasta otsuses ebaõigesti mõistet „menetlusstaadium lubab teha asja suhtes otsuse" Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 esimese lõigu ja nimetatud põhikirja lisa artikli 13 lõike 1 tähenduses ning rikkus viimati nimetatud sätet, leides, et menetlusstaadium võimaldas teha otsuse kogu asja suhtes, ning teiselt poolt rikkus nõudeid, mis on seotud õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele, siis tuleb Euroopa Kohtu 24. juuni 2009. aasta otsuse kohaselt uurida, kas ja – vajaduse korral – mil määral mõjutab 6. mai 2009. aasta kohtuotsus ühenduse õiguse ühtsust või järjepidevust.

61 Sellega seoses tuleb arvesse võtta järgmisi aspekte.

62 Esiteks on 6. mai 2009. aasta kohtuotsus esimene Esimese Astme Kohtu otsus, milles nimetatud kohus on tuvastanud, et apellatsioonkaebus Avaliku Teenistuse Kohtu määruse peale, millega rahuldatakse vastuvõetamatuse vastuväide asja sisuliselt arutamata, on põhjendatud. See võib seega olla pretsedent tulevaste kohtuvaidluste jaoks.

63 Teiseks kaldus Esimese Astme Kohus mõiste „menetlusstaadium lubab teha asja suhtes otsuse" osas kõrvale Euroopa Kohtu väljakujunenud praktikast, nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 29, 34 ja 36.

64 Kolmandaks puudutavad Esimese Astme Kohtu eksimused kahte menetlusnormi, mis ei kuulu ainult avaliku teenistuse õiguse alla, vaid mis on kohaldatavad sõltumata asjaomasest valdkonnast.

65 Neljandaks ja viimasena on õigusnormid, mida Esimese Astme Kohus ei järginud, ühenduse õiguskorras olulisel kohal. Eelkõige Euroopa Kohtu põhikiri ja selle lisa on esmase õiguse osa.

66 Võttes arvesse neid asjaolusid kogumis, tuleb tõdeda, et 6. mai 2009. aasta kohtuotsus mõjutab ühenduse õiguse ühtsust ja järjepidevust seeläbi, et Esimese Astme Kohus tõlgendas selles otsuses apellatsioonikohtuna mõistet „menetlusstaadium lubab teha asja suhtes otsuse" Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 ja nimetatud põhikirja lisa artikli 13 lõike 1 tähenduses viisil, mis võimaldas tal asjaomast kohtuasja arutada, teha sisulise otsuse väidetava mittevaralise kahju hüvitamise suhtes ja mõista Euroopa Ravimiametilt välja hüvitise 3000 eurot, hoolimata asjaolust, et talle esitatud apellatsioonkaebus piirdus üksnes selle küsimusega, kuidas esimeses astmes käsitleti vastuvõetamatuse vastuväidet, ning et vaidluse selle aspekti osas, mida Esimese Astme Kohus arutas, ei olnud toimunud võistlevat menetlust ei Esimese Astme Kohtus ega Avaliku Teenistuse Kohtus kui esimeses kohtuastmes.

67 Neil tingimustel on veel vaja selgitada, millised järeldused tuleb teha sellest, et mõju ühenduse õiguse ühtsusele või järjepidevusele on tuvastatud.

68 Euroopa Kohtu põhikirja artikkel 62b sätestab, et kui Euroopa Kohus leiab, et Üldkohtu otsus mõjutab ühenduse õiguse ühtsust või järjepidevust, saadab ta kohtuasja tagasi Üldkohtusse, kelle jaoks on Euroopa Kohtu otsused õigusküsimustes siduvad. Kohtuasja tagasisaatmisel võib Euroopa Kohus lisaks teatada, millised Üldkohtu otsuse tagajärjed loetakse vaidluse poolte suhtes lõplikuks. Erandjuhtudel võib Euroopa Kohus ise teha asjas lõpliku otsuse, kui vaidluse lahendus tugineb uuesti läbivaatamise tulemusi arvestades faktilistele asjaoludele, millel põhines Üldkohtu otsus.

69 Sellest tuleneb, et Euroopa Kohus ei saa piirduda üksnes tuvastusega, et esineb mõju ühenduse õiguse ühtsusele või järjepidevusele, ilma et ta teeks selle põhjal järeldusi kõnealuse vaidluse suhtes. Käesoleval juhul tuleb seega tühistada 6. mai 2009. aasta kohtuotsus osas, milles Esimese Astme Kohus mõistab selle kohtuotsuse resolutsiooni

punktides 3 ja 5 Euroopa Ravimiametilt M-i kasuks välja hüvitise 3000 eurot ning ühtlasi Avaliku Teenistuse Kohtu menetluse ja Esimese Astme Kohtu menetluse kulud.

70 Kuna ühenduse õiguse ühtsuse ja järjepidevuse mõjutamine tuleneb käesoleval juhul mõiste „menetlusstaadium lubab teha asja suhtes otsuse" ebaõigest tõlgendusest ja võistlevuse põhimõtte rikkumisest, siis ei saa Euroopa Kohus ise teha lõplikku otsust Euroopa Kohtu põhikirja artikli 62b esimese lõigu viimase lause alusel.

71 Seega tuleb kohtuasi M-i väidetava mittevaralise kahju hüvitamise nõuete osas saata Euroopa Liidu Üldkohtusse, selleks et Euroopa Ravimiamet saaks esitada oma argumendid nende nõuete põhjendatuse kohta.

Kohtukulud

72 Euroopa Kohtu kodukorra artikli 123e viimane lõik näeb ette, et kui uuesti läbivaadatav Üldkohtu lahend on tehtud EÜ lepingu artikli 225 lõike 2 alusel, otsustab Euroopa Kohus ka kohtukulude jaotuse.

73 Kuna uuesti läbivaatamise raames tekkinud kohtukulude jaotuse kohta puuduvad erisätted, tuleb otsustada, et Euroopa Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikud ning Esimese Astme Kohtu menetluse pooled, kes on esitanud Euroopa Kohtule kirjalikke seisukohti või märkusi uuesti läbivaatamisega seonduvates küsimustes, kannavad ise oma uuesti läbivaatamise menetlusega kaasnenud kohtukulud.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. **Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu (apellatsioonikoda) 6. mai 2009. aasta otsus kohtuasjas T-12/08 P: M *vs.* Euroopa Ravimiamet mõjutab ühenduse õiguse ühtsust ja järjepidevust seeläbi, et Esimese Astme Kohus tõlgendas selles otsuses apellatsioonikohtuna mõistet „menetlusstaadium lubab teha asja suhtes otsuse" Euroopa Kohtu põhikirja artikli 61 ja nimetatud põhikirja lisa artikli 13 lõike 1 tähenduses viisil, mis võimaldas tal asjaomast kohtuasja arutada, teha sisulise otsuse väidetava mittevaralise kahju hüvitamise suhtes ja mõista Euroopa Ravimiametilt välja hüvitise 3000 eurot, hoolimata asjaolust, et talle esitatud apellatsioonkaebus piirdus üksnes küsimusega, kuidas esimeses astmes käsitleti vastuvõetamatuse vastuväidet, ning et vaidluse selle aspekti osas, mida Esimese Astme Kohus arutas, ei olnud toimunud võistlevat menetlust ei Esimese Astme Kohtus ega Euroopa Liidu Avaliku Teenistuse Kohtus kui esimeses kohtuastmes.**

2. **Tühistada Euroopa Ühenduste Esimese Astme Kohtu (apellatsioonikoda) 6. mai 2009. aasta otsuse kohtuasjas T-12/08 P: M *vs.* Euroopa Ravimiamet resolutsiooni punktid 3 ja 5.**

3. **Saata asi tagasi Euroopa Liidu Üldkohtusse.**

4. **M, Euroopa Ravimiamet, Itaalia Vabariik, Poola Vabariik, Euroopa Parlament, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjon kannavad ise oma uuesti läbivaatamise menetlusega kaasnenud kohtukulud.**

Allkirjad